Region Stockholm

11
Yttrande över remiss Betänkandet Begränsningar i möjligheterna för vissa aktörer att få tillstånd att bedriva öppenvårdsapotek (SOU 2022:27) HSN 2022-1074

Hälso- och sjukvårdsnämnden
Hälso- och sjukvårdsförvaltningen
Läkemedelsenhet
Åsa Rangert Derolf

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2022-10-06

HSN 2022-1074

Hälso- och
sjukvårdsnämnden

Yttrande över remiss Betänkandet Begränsningar i möjligheterna för vissa aktörer att få tillstånd att bedriva öppenvårdsapotek (SOU 2022:27)

Ärendebeskrivning

För att få bedriva öppenvårdsapotek krävs ett öppenvårdsapotekstillstånd. Möjligheten att få tillstånd är idag begränsad för vissa aktörer, för att undvika vertikal integration som innebär ett gemensamt ägande av flera led i kedjan. Det finns dock inget generellt hinder för vårdgivare att bedriva detaljhandel med läkemedel.

Sedan avregleringen av apoteksmarknaden har det skett en utveckling som innebär att apoteksaktörer i allt större utsträckning erbjuder olika tjänster som tillgång till läkare och sjuksköterska i anslutning till öppenvårdsapotekens lokaler och flera samarbeten har etablerats mellan apotek och vårdgivare. Läkemedelsverket fick därför i uppdrag att se över begränsningarna för att få tillstånd att bedriva öppenvårdsapotek och fann att det finns risker med gemensamma ägarförhållanden. Utredning avseende begränsningar i möjligheterna för vissa aktörer att få tillstånd att bedriva öppenvårdsapotek (SOU 2022:27) bygger vidare på Läkemedelsverkets utredning och kommer fram till att det finns ett behov av att införa begränsningar av möjligheten för vårdgivare att beviljas öppenvårdsapotekstillstånd. Detta tjänsteutlåtande utgör Region Stockholms svar på delbetänkandet.

Beslutsunderlag

Hälso- och sjukvårdsdirektörens tjänsteutlåtande
Betänkandet Begränsningar i möjligheterna för vissa aktörer att få tillstånd att bedriva öppenvårdsapotek (SOU 2022:27)

Förslag till beslut

Hälso- och sjukvårdsnämnden beslutar följande:

Hälso- och sjukvårdsnämnden antar hälso- och sjukvårdsdirektörens tjänsteutlåtande som nämndens yttrande och överlämnar till socialdepartementet.

Förvaltningens motivering till förslaget

Bakgrund
Socialdepartementet har bjudit in Region Stockholm att yttra sig över delbetänkandet Begränsningar i möjligheterna för vissa aktörer att få tillstånd att bedriva öppenvårdsapotek (SOU 2022:27).

En grundläggande förutsättning är att förskrivares val av läkemedelsbehandling inte ska grundas på främst ekonomiska skäl utan på medicinska överväganden i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet.

För att få bedriva detaljhandel med läkemedel till konsument, det vill säga bedriva öppenvårdsapotek, krävs ett öppenvårdsapotekstillstånd. Inför omregleringen av apoteksmarknaden tillsattes år 2006 en utredning, Apoteksmarknadsutredningen (SOU 2008:4). Denna fann att det var motiverat att begränsa möjligheten för vissa aktörskategorier att beviljas öppenvårdsapotekstillstånd, för att undvika vertikal integration som innebär ett gemensamt ägande av flera led i kedjan, men bedömde att det inte fanns skäl att införa något generellt hinder för vårdgivare att bedriva detaljhandel med läkemedel.

År 2017 fick Nya Apoteksmarknadsutredningen (SOU 2017:15) i uppdrag att bland annat se över grundkraven för att få tillstånd att agera på öppenvårdsapoteksmarknaden. Nya Apoteksmarknadsutredningen fann att det skett en utveckling på apoteksmarknaden som innebar att apoteksaktörer i allt större utsträckning erbjuder olika tjänster som tillgång till läkare och sjuksköterska i anslutning till öppenvårdsapotekens lokaler, och att flera samarbeten hade etablerats mellan apotek och vårdgivare. Utredningen gjorde bedömningen att denna utveckling föranledde behov av en översyn av apotekens möjligheter att äga eller samarbeta med vårdgivare. Regeringen gav därför Läkemedelsverket i uppdrag att se över begränsningarna för att få tillstånd att bedriva öppenvårdsapotek.
Syftet med utredningens arbete var att föreslå ändringar som innebär begränsningar i möjligheterna till gemensamma ägarförhållanden för tillståndshavare och vårdgivare, med målsättningen att uppnå en ändamålsenlig och sammanhållen reglering på området. Utredning avseende begränsningar i möjligheterna för vissa aktörer att få tillstånd att

bedriva öppenvårdsapotek (SOU 2022:27) bygger vidare på Läkemedelsverkets utredning och kommer fram till att det finns ett behov av att införa begränsningar av möjligheten för vårdgivare att beviljas öppenvårdsapotekstillstånd.

Överväganden
Region Stockholm välkomnar översynen av begränsningar för att få tillstånd att bedriva öppenvårdsapotek. Region Stockholm tillstyrker förslagen i delbetänkandet, men vill uppmärksamma vissa aspekter som kan medföra behov av ytterligare utredning och kompletteringar. Regionen vill här ta tillfället i akt att efterlysa ett samarbete och kunskapsinhämtning från regionerna.

Region Stockholm har ett aktivt arbete mot oegentligheter kopplat till läkemedel och kan därför bekräfta flera fall där samarbeten och ägarskap mellan apotek och vårdgivare orsakat mångmiljonbelopp i ekonomisk skada och framför allt risker för individers liv och hälsa. I vissa fall har aktörerna försökt dölja ägarskapet genom att låta närstående vara formella ägare. Vi kan även konstatera att det förekommer företag i en koncern som bedriver både vård och tillverkning av läkemedel. Detta är utanför uppdraget som givits denna utredning, men kan förtjänas att belysas i annat sammanhang.

Utifrån arbetet mot oegentlig förskrivning är bedömningen att riskerna med att vårdgivare äger öppenvårdsapotek är väl beskrivna i avsnitt 3.2. Risken att apotek inte anmäler misstänkt oegentlig förskrivning skulle kunna läggas till den listan, även om det finns beskrivet senare i utredningen.

Det är ett bra förslag att även inkludera den som bedriver verksamhet enligt lag om estiska kirurgiska ingrepp och estetiska injektionsbehandlingar. Det är även positivt med utökningen att även de som utövar så kallat bestämmande inflytande ska beviljas tillstånd, men det behövs en tydligare definition avseende vad detta innebär. Utredningen lyfter fram detta behov men lämnar inte något förslag på hur sådan definition bör se ut. En tydligare definition skulle underlätta regionens arbete, till exempel när vårdgivare omstrukturerar eller ändrar företrädare bolag för att kunna få avtal.

Förslaget om att kunna dela uppgifter mellan tillsynsmyndigheterna är bra, men det är även viktigt att regionerna får möjlighet att dela uppgifter. Detta behövs när regionen arbetar med frågor som rör exempelvis oegentlig

förskrivning. Regionerna har bättre möjligheter än tillsynsmyndigheterna att undersöka faktiska överutnyttjanden och felaktigheter både gällande läkemedelsförskrivning och vårdkonsumtion. Regionerna har mer tillgänglig data och ett brett uppföljningsansvar. Detta i och med att respektive region både är beställare av vård och utbetalande myndighet avseende läkemedelsförmånen.

Regionerna skulle även kunna ha anmälningsplikt till Läkemedelsverket om de upptäcker att en vårdgivare är ägare till ett öppenvårdsapotek.

Ekonomiska konsekvenser
Förslaget till beslut kan få positiva ekonomiska konsekvenser eftersom det minskar risken för oegentlig förskrivning av läkemedel.

Konsekvenser för patientsäkerhet
Förslaget till beslut kan få positiva konsekvenser för patientsäkerhet eftersom det minskar risken för oegentlig förskrivning av läkemedel.

Konsekvenser för jämlik och jämställd vård
Förslaget till beslut förväntas inte få konsekvenser för jämlik och jämställd vård.

Miljökonsekvenser
Förslaget till beslut förväntas inte få konsekvenser för miljön.

Administrativa konsekvenser
Administrativa konsekvenser kan uppstå inom hälso-och sjukvårdsförvaltningen då det kan komma ett behov av att vid ansökningar om vårdval eller i upphandlingar undersöka vem som äger vad.

Anders Ahlsson
Hälso- och sjukvårdsdirektör

Magnus Thyberg
Avdelningschef

Beslutet ska skickas till
Socialdepartementet

Godkänd av Anders Ahlsson, 2022-10-06